

Możliwości i ograniczenia ewangelizacyjnego wykorzystania mass mediów w świetle nauczania papieża Franciszka

U progu XXI wieku można zaobserwować ożywiony rozwój środków masowego przekazu oraz ich istotne znaczenie dla dokonujących się przemian kulturowych i społecznych, co pogłębia zainteresowanie ich funkcjonowaniem. Nowe media są przyczyną swoistej euforii z powodu swej zdolności do ukazywania rzeczy, które dotychczas można było opisywać jedynie za pomocą słowa. Stosowane zamiennie określenia: środki masowego przekazu, mass media, środki masowego komunikowania, środki społecznego oddziaływania łączone są z prasą, radiem, telewizją, komputerem, Internetem, telefonem komórkowym¹. Mimo, iż są to określenia autonomiczne, to w praktyce używane są zamiennie².

Od samego początku Kościół nie był obojętny na dokonujące się zmiany, również te związane ze środkami społecznego przekazu i komunikacją. Wystarczy spojrzeć na bogactwo dokumentów Kościoła, jakie ukazały się na przestrzeni lat. Począwszy od 1967 r., aż do dnia dzisiejszego powstają co roku orędzia na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. Inicjatorem i pierwszym wydawcą takiego orędzia stał się papież Paweł VI i ta historia trwa nadal kiedy to Biskupem Rzymu jest papież Franciszek. Oprócz tego dzieła powstało również wiele encyklik, instrukcji duszpasterskich, adhortacji, listów pasterskich, przemówień i rozważań.

Papież Franciszek podkreśla, że: „Ważna jest czujność i obecność Kościoła w świecie komunikacji, aby rozmawiać ze współczesnym człowiekiem i prowadzić go na spotkanie z Chrystusem: Kościół towarzyszący w drodze potrafi wyruszyć z każdym”³. Widać tutaj ewidentne wskazanie Ojca Świętego na umiejętność włączenia się w dialog z ludźmi naszych czasów, aby poznać ich pragnienia, obiekcje, nadzieje i przekazać im Ewangelię, czyli Jezusa Chrystusa, Boga, który stał się człowiekiem, umarł i zmartwychwstał, aby uwolnić nas od grzechu i śmierci. Niniejsza refleksja ma na celu analizę dokumentów i wypowiedzi papieża

---

¹ J. Gajda. *Media w edukacji*. Kraków 2003 s. 21.

² Tamże s. 20-21.

³ Franciszek. *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Papieskie orędzie na XLVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. [online] [dostęp: 24.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://paulus.org.pl/display,219.html> >.

Franciszka na temat mass mediów ich odpowiedzialnego wykorzystania w działalności ewangelizacyjnej.

1. Papieskie wezwanie do odważnego korzystania z nowych technologii

W opublikowanym orędziu papieża Franciszka na 48. Dzień Środków Społecznego Przekazu już na początku dokumentu papież Franciszek zachęca do odważnego korzystania z nowych technologii, w tym sieci społecznościowych i przekazywania piękna Boga za ich pomocą. Wezwanie można odnaleźć w słowach: „Media mogą nam pomóc poczuć się bliżsi jedni drugim, tworząc odnowione poczucie jedności ludzkiej rodziny, które pobudza do solidarności i do poważnego zaangażowania na rzecz bardziej godnego życia”⁴. Papież Franciszek dość często w swoich wystąpieniach używa terminu „odwaga”⁵. Pewnie dlatego, że „Odwaga jest słusznie uznawana, za najważniejszą z cnót, ponieważ wszystkie inne są od niej uzależnione”⁶. Jedną z definicji odwagą nazywa działanie mimo niepewności, mimo strachu, bez gwarancji sukcesu, działanie bez widocznych rezultatów wbrew wewnętrznym obawom i przeszkodom. Odwaga ujawnia się w działaniu. W dzisiejszych czasach przedstawiona definicja bardzo mocno pozostaje aktualna. Podejmowane przez katolików odważne działania na rzecz ewangelizacji często nie są od razu widoczne i nie przynoszą natychmiastowego sukcesu, dopiero z perspektywy czasu owoc staje się widoczny. Papież Franciszek ponawia także wezwanie swojego poprzednika Jana Pawła II: „Wzywam cały Kościół do odważnego przekroczenia tego nowego progu, do wypłynięcia „na głębie” cyberprzestrzeni”⁷. Na taki apel widzialnej głowy Kościoła żaden katolik nie może pozostać obojętny, tym bardziej, że to wołanie wybrzmiewa po raz kolejny w nauczaniach ostatnich papieży.

Obecnie wiele osób staje się tylko biernymi asymilatorami informacji, gdyż obawia się negatywnych komentarzy ze strony np. internautów, a jeśli osoba zdecyduje się na zamieszczenie swoich poglądów nie podpisuje się pod nimi. W swoim orędziu na 48.

---

⁴ Tamże.

⁵ Podczas spotkania z wiernymi w Nowy Rok 2014 w Watykanie papież Franciszek modlił się o to, aby odwaga prowadzenia dialogu i pojednania zwyciężyła z pokusą zemsty oraz dominacji; w orędziu na Światowy Dzień Misyjny w 2013 r. pisze, że: „W tej złożonej sytuacji (...) sprawą pilną jest niesienie z odwagą w każdą rzeczywistość Ewangelii Chrystusa”; podczas homilii wygłoszonej 2 lipca 2013 w Domu Santhae Marthae powiedział, że Chrześcijanin musi mieć odwagę by uciec od kuszenia do grzechu, przez zwracanie się do Pana w chwilach słabości.

⁶ Winston Churchill.

⁷ Jan Paweł II. *Internet: Nowe forum głoszenia ewangelii. Papieskie orędzie na XXXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. [online] [dostęp: 25.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://paulus.org.pl/display,231.html> >.

Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu papież Franciszek wyraźnie odcina się pasywnego „przechodzenia wzdłuż alei cyfrowych”⁸, gdzie człowiek jest zwyczajnie podłączony, żyje samotnie, zamknięty na innych. Ojciec Święty doskonale zdaje sobie sprawę z tego, że tylko od konkretnego człowieka zależy jak będzie wyglądał obraz mediów, w głównej mierze bowiem to ludzie kształtują rzeczywistość mass mediów. Dzisiaj właściwie każdy może stać się lub już jest posiadaczem jakiegoś medium, a wystarczy do tego tylko Internet za pośrednictwem, którego można podejmować różnego rodzaju aktywności (założyć stację radiową, kanał telewizyjny, prowadzić bloga, czatować). Ale tylko osoby silnie zdeterminowane, śmiałe i energiczne są w stanie podbić świat.

Odwaga potrzebna do korzystania z nowych technologii związana jest ściśle z autentycznością człowieka w mass mediach oraz śmiałością w wyrażaniu swoich poglądów. Przypomniała o tym już w 1971 r. Papieska Komisja do spraw Środków Społecznego Przekazu w słowach: „Środki społecznego przekazu są niejako forum, na którym ludzie wzajemnie wymieniają swoje poglądy. Ta różnorodna wymiana zadań i poglądów przyczynia się do wzbogacenia życia i dojrzałego postępu”⁹. Takie rozumienie mass mediów i korzystanie z nich silnie wpływa i kształtuje opinię publiczną. Mając zatem w zasięgu tak wielkie bogactwo nie sposób przejść obojętnie obok wezwania papieża Franciszka: „Wolę tysiąc razy Kościół poobijany, wychodzący na ulicę, który miał wypadek, od Kościoła chorego z powodu zamknięcia”¹⁰.

2. Działalność papieża Franciszka w Internecie

Ojciec Święty Franciszek nie tylko wzywa do odważnego korzystania z nowych technologii, sam jest nie tylko ich użytkownikiem, ale również aktywnym uczestnikiem życia w Internecie. Aby ukazać rzeczywistą obecność papieża w wirtualnej sieci, pomocnym może okazać się amerykański raport z 2013 roku *Global Language Monitor*¹¹ z którego badań wynika, że to właśnie papież Franciszek jest najpopularniejszą osobą w Internecie, o której

---

⁸ Franciszek, jw.

⁹ Papieska Komisja do Środków Społecznego Przekazu. *Instrukcja duszpasterska o środkach społecznego przekazu *Communio et progressio**. [online] [dostęp: 25.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://www.kns.gower.pl/stolica/communio.htm> >.

¹⁰ Franciszek, jw.

¹¹ *Global Language Monitor*, śledząca aktywność w sieci najpopularniejszych postaci, instytucji i wydarzeń, przeprowadziła swoje badanie po raz czternasty. Jej ranking opiera się na analizie angielskojęzycznych blogów, portali społecznościowych i ponad 275 tys. stron mediów elektronicznych. Wyniki przytacza na swoim portalu telewizja CNN.

rozmawia się najczęściej¹². Warto zapytać o przyczyny takiego stanu rzeczy. Odpowiedzi na to pytanie może być bardzo wiele: ciekawość na temat życia papieża, lepsze poznanie jego nauczania, możliwość „przebywania” z nim i kontaktowania, ale również ogromny deficyt duchowy jaki, wykazuje współczesny człowiek. Abp Claudio Maria Celli, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu zaznacza, że dla wielu ludzi, zwłaszcza młodych, jest to jedyna okazja, by zetknąć się z papieskim słowem¹³.

Możliwość odnalezienia odpowiedzi na postawione wyżej pytanie daje chociażby serwis społecznościowy *Twitter*¹⁴ prowadzony przez papieża Franciszka. Zainaugurowany 12 grudnia 2012 roku pierwszy wpis na *Twitterze* przez jego poprzednika Benedykta XVI dał znakomity początek nowej ery „dostępnego” dla wszystkich papieża. Ojciec Święty Franciszek rozwinął to dzieło w ten sposób, że wpisy prowadzone są bardzo regularnie. Każdego dnia tygodnia prócz niedzieli papież zamieszcza nowy wpis, choć zgodnie z formułą *Twittera*, jest to zazwyczaj jedno lub dwa krótkie zdania¹⁵. Najczęściej są to wypowiedzi zachęcające do refleksji nad wiarą i postępowaniem, pytania odnoszące się do sfery duchowej człowieka czy też krótkie przesłania zachęcające do podejmowania różnych wyzwań. Tweetowanie przez papieża często porównywane jest z tym, co uczynił Pius XI, gdy po raz pierwszy przekazał swoje orędzie za pośrednictwem Radia Watykańskiego. Wówczas, w pierwszej połowie XX wieku, taka forma ewangelizacji była czymś innowacyjnym i budziła duże zainteresowanie wśród wiernych. Podobnie dzisiaj *Twitter* i inne portale społecznościowe cieszą się dużym powodzeniem, zwłaszcza wśród ludzi młodych, a jak podają wyniki sondażu¹⁶ papież Franciszek jest przez nich szczególnie ulubionym użytkownikiem mediów społecznościowych.

Dzisiejszy świat to ciągle sondaże, badania oraz raporty, dzięki którym można otrzymać wiele cennych informacji, tak jak ta podana przez blog prestiżowego dziennika *Washington Post* zachwalająca prosty i bezpośredni język obecnego papieża wraz z

---

¹² *Franciszek najczęściej komentowaną osobą w Internecie*. [online] [dostęp: 27.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://papiez.wiara.pl/doc/1778085.Franciszek-najczesciej-komentowana-osoba-w-internecie> >.

¹³ *Papieski Twitter ma rok*. [online] [dostęp: 27.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://gosc.pl/doc/1809724.Papieski-Twitter-ma-rok> >.

¹⁴ *Twitter* darmowy serwis społecznościowy udostępniający usługę mikroblogowania umożliwiającą użytkownikom wysyłanie oraz odczytywanie tak zwanych tweetów (krótkich wiadomości tekstowych max. 140 znaków). Daje on możliwość odpowiadanie innym użytkownikom.

¹⁵ Przykładowy wpis z 27.01.2014 r.: „Drodzy Młodzi, nie zadowalajcie się przeciętnością w życiu. Pozwólcie się zafascynować prawdzie i pięknu – zafascynujcie się Bogiem”.

¹⁶ Sondaż przeprowadzony na portalach społecznościowych (Facebook, Twitter, Youtube), w którym wzięło 800 młodych ludzi z Włoch w wieku od 16 do 24 lat. Dla 78% papież Franciszek jest najważniejszą postacią we współczesnym społeczeństwie. Doceniają oni u papieża szczerłość, zaangażowanie wobec ubogich, cierpiących, prostotę i pokorę, odwagę, współczucie, spontaniczność. Wyniki sondażu opublikował Vatican Insider.

komentarzem, że przekroczył on „barierę cyfrową”. Z kolei argentyński dziennik *La Nación* twierdzi, że „papież Franciszek urodził się dla Twittera”¹⁷. Ten sam dziennik stwierdza, że od momentu objęcia Stolicy Apostolskiej przez Jorge Bergoglio wywołana została „światowa rewolucja”, która z dnia na dzień rozwija się poprzez jego bezpośredni i prosty styl mówienia i działania. To wszystko zaś przekłada się na internetowe serwisy społecznościowe, a w szczególności na Twitter. Elizabeth Tenety w artykule *On Faith* (O wierze) dostrzega, iż cytaty Ojca Świętego są „stworzone dla epoki Twittera”. Albowiem tych słów z przejęciem słuchają wierni, a przedstawiciele religii świata ze zdziwieniem marszczą brwi¹⁸.

W imię obiektywizmu należy wspomnieć również o negatywnych opiniach, jakie pojawiają na temat osoby Ojca Świętego Franciszka. Słowa papieża wyrywane są z kontekstu lub interpretowane w duchu będącym obcym¹⁹. Takie wypowiedzi można spotkać na wielu forach internetowych, w komentarzach oraz artykułach prasowych. Znieważające głosy wypowiedzane są również przez znane i piastujące wysokie stanowiska osoby ze świata polityki, kultury i nauki²⁰. Pojawiają się nawet obrazki obrażające i poniżające Jego Świątobliwość Franciszka. Mimo tych, trzeba przyznać nielicznych, negatywnych skutków działalności w świecie mediów jego słowa z orędzia na 48. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu są optymistyczne i zachęcające: „Nie obawiajcie się bycia obywatelami środowiska digitalnego. Niech nasz przekaz będzie olejkiem pachnącym na cierpienie i dobrym winem radości. Niech nasza jasność nie pochodzi ze sztuczek i efektów specjalnych, ale z naszej naznaczonej miłością i czułością bliskości wobec tych, których spotykamy, zranionych przy drodze”²¹.

3. Szanse i niebezpieczeństwa ewangelizacyjnego wykorzystania mass mediów

Dnia 24 stycznia 2014 r. ukazało się już 48. orędzie na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, pierwsze napisane przez papieża Franciszka, w którym wyraźnie zarysowuje się kształt i strategia jaką obrał Ojciec Święty, co do sposobu traktowania oraz

---

¹⁷ Tymi słowami argentyński dziennik *La Nación* podsumowuje korzystanie z Twittera przez papieża Franciszka. [online] [dostęp: 28.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://www.niedziela.pl/artikul/5144/Medialna-rewolucja-papieza-Franciszka> >.

¹⁸ *Papież Franciszek przekroczył barierę cyfrową*. [online] [dostęp: 28.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://nowaewangelizacja.org/media-papiez-franciszek-przekroczył-bariere-cyfrowa/> >.

¹⁹ *Papież Franciszek poprosił księży, by nie pobierali opłat za sakramenty. Sprawdziliśmy, jak jest w Polsce*. [online] [dostęp: 28.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: http://trojmiasto.gazeta.pl/trojmiasto/1,35636,14635527,Papiez_Franciszek_poprosil_ksiezy_by_nie_pobierali.html >.

²⁰ *Śledztwo ws. chamstwa Wójciak*. [online] [dostęp: 28.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://niezalezna.pl/40542-sledztwo-ws-chamstwa-wojciak> >.

²¹ Franciszek, jw.

zastosowania mediów. Papież wzywa w Orędziu: „Komunikacja pomaga nadać kształt powołaniu misyjnemu całego Kościoła, a sieci społecznościowe są obecnie jednym z miejsc, w których trzeba żyć tym powołaniem i odkryć na nowo piękno wiary, piękno spotkania z Chrystusem”²². Ojciec Święty wyraził w ten sposób głębokie przekonanie, że również świat digitalny może być miejscem obfitym w człowieczeństwo, a orędzie chrześcijańskie może dotrzeć na egzystencjalne obrzeża. Wszyscy chrześcijanie są zatem powołani do tego, aby dawać świadectwo o Kościele, który może i powinien być domem dla wszystkich.

Analizując wypowiedzi papieża Franciszka, można nawet dojść do przekonania, że Internet staje się głównym narzędziem ewangelizacji. Ojciec Święty pisze o tym narzędziu w następujący sposób: „Zwłaszcza Internet może zaoferować większe możliwości spotkania i solidarności między wszystkimi, a jest to rzecz dobra, jest to Boży dar”²³. Dostrzec można tutaj wskazanie dla katolików dzięki, którym media mogą pomóc w dostrojeniu do jedności rodziny ludzkiej. Tylko od człowieka zależy jak i do czego wykorzysta to, co oferuje mu Internet. Papież w sieciach społecznościowych upatruje możliwości dotarcia orędzia chrześcijańskiego aż po krańce ziemi (por. Dz 1,8). Ponadto głośno wzywa do otwarcia drzwi Kościołów lokalnych również w środowisku cyfrowym tak, aby każdy człowiek mógł przekroczyć ich próg, bez względu w jakich realiach życiowych obecnie egzystuje. W ten właśnie sposób Ewangelia może, nie tylko przekroczyć próg świątyni, ale wyjść na spotkanie ze wszystkimi, będącymi nieraz daleko poza Kościołem²⁴.

Na mocy chrztu świętego wszyscy chrześcijanie powołani są do tego, aby dawać świadectwo o Chrystusie i Jego Kościele, ale nie Kościele zamkniętym na innych, lecz takim który byłby domem dla wszystkich ludzi dobrej woli. Benedykt XVI w orędziu na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu z 2013 roku wypowiedział takie słowa: „Świadectwo chrześcijańskie nie polega na bombardowaniu wiadomościami religijnymi, ale na chęci dania samego siebie innym przez gotowość cierpliwego i naznaczonego szacunkiem angażowania się w ich pytania i wątpliwości, na drodze poszukiwania prawdy o sensie ludzkiego istnienia”²⁵. Warto te słowa dedykować wszystkim chrześcijanom, którzy ontologicznie wezwani są do dawania świadectwa wierze, także, a współcześnie może nawet przede wszystkim, w środkach społecznego przekazu.

Przy wielu aspektach pozytywnych, jakie niosą za sobą współczesne media, należy wymienić i te, które zagrażają współczesnemu człowiekowi, dlatego potrzeba mądrego oraz

---

²² Tamże.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

²⁵ Benedykt XVI. *Orędzie na XLVII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. 2013.

roztropnego korzystania ze środków społecznego przekazu. Papież Franciszek zwraca szczególną uwagę na problemy związane z Internetem. Szybkość informacji przekracza w nim często ludzką zdolność refleksji i oceny. To wszystko może prowadzić do manipulacji i siania zamętu. Papież Franciszek jest doskonale świadomy niebezpieczeństw związanych ze współczesnym światem medialnym. W czasie sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Świeckich, obradującej pod hasłem „Głosić Chrystusa w epoce cyfrowej”, powiedział: „Również wśród możliwości i niebezpieczeństw sieci należy wszystko dokładnie badać ze świadomością, że na pewno znajdą się fałszywe momenty, niebezpieczne złudzenia i pułapki, których trzeba unikać”²⁶. Tym samym Ojciec Święty podkreślił, iż w żadnym wypadku Internet nie może zastąpić rzeczywistego kontaktu z drugim człowiekiem. Samo zdobycie kwalifikacji technologicznych także nie wystarcza, bo tylko spotykając rzeczywistych ludzi w rzeczywistym świecie, nawet zranionych oraz zagubionych, można przekazać im prawdziwe świadectwo i wzbudzić chęć naśladowania.

Według papieża Franciszka, głoszenie Ewangelii zobowiązuje do rzeczywistych, szczerych relacji ludzkich, tak aby doprowadzać do autentycznego spotkania z Bogiem. Zatem sam Internet staje się niewystarczający, a technologia niedostateczna. Aczkolwiek nie oznacza to, że Kościół zamierza rezygnować ze swojej obecności w sieci, lecz wprost przeciwnie, papież Bergoglio podaje wytyczne, którymi winni kierować się katolicy w ewangelizacji za pomocą mediów, a mają być nimi: obecność; zachowanie stylu ewangelicznego, w tym, co dla młodych stało się środowiskiem życiowym; rozbudzanie pytań o sens istnienia oraz wskazywanie drogi prowadzącej do Tego, który jest odpowiedzią na wszystkie pytania – Jezusa Chrystusa. Wiele tych wytycznych dotyczy zatem nie tyle ewangelizacji w sensie ścisłym, co raczej preewangelizacji²⁷.

Podsumowaniem tej części refleksji niech będą słowa papieża Franciszka: „Trzeba pozwolić, aby przekształcał nas i prowadził Duch Święty, aby naszemu głoszeniu zawsze towarzyszyła prostota życia, duch modlitwy, miłosierdzie wobec wszystkich, a zwłaszcza ubogich i maluczkich, pokora i zapomnienie o sobie oraz świętość życia. (...) Chciałbym zachęcić całą wspólnotę kościelną, aby ewangelizowała i nie lękała się wyjścia poza siebie, aby głosić, ufając nade wszystko w miłosierną obecność Boga. (...) nic nie może zastąpić działania Ducha Świętego – trzeba dać się Jemu prowadzić, przekształcać”²⁸.

---

²⁶ Tymi słowami papież Franciszek zwrócił się do Papieskiej Rady ds. Świeckich dnia 7 grudnia 2013 r.

²⁷ Zob. P. Mąkosa. *Preewangelizacja pierwszym i koniecznym etapem formacji chrześcijańskiej*. „Katecheta” 54:2010 nr 7-8 s. 25-34.

²⁸ Wypowiedź papieża Franciszka skierowana do Rady Sekretariatu Synodu Biskupów dnia 13 czerwca 2013 r.

4. Etyczno-moralne uwarunkowania zastosowania środków społecznego przekazu w ewangelizacji

Szeroko pojęte media masowe, w tym szczególnie Internet, postrzegane są jako narzędzia wielowymiarowej działalności człowieka²⁹, zatem same w sobie nie mogą być oceniane moralnie jako dobre lub złe. Ocenie moralnej podlega natomiast sposób wykorzystania ich przez ludzi. Zasadą za jaką opowiada się Kościół brzmi: prymat człowieka nad techniką³⁰. Dlatego też apeluje on o wychowanie do odpowiedzialnego korzystania z mediów³¹. Odpowiedzialność za przekaz medialny spoczywa nie tylko na tzw. „ludziach mediów” (dziennikarzach, redaktorach, publicystach). Jak naucza Sobór Watykański II odpowiedzialność ponoszą również wszyscy członkowie społeczeństwa, gdyż wszyscy mają prawo do prawdziwej i słusznej informacji oraz swobodnej wymiany myśli, które są gwarantem poszanowania wolności i godności drugiego człowieka. Wszyscy zatem mają dbać o to, aby ten przekaz był zgodny z opisywaną rzeczywistością³².

W zaprezentowanym przez papieża Franciszka orędziu zatytułowanym *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania* zawarte są następujące słowa: „Dominującym celem komunikacji jest nakłonienie do konsumpcji lub manipulacja osobami, mamy wtedy do czynienia z gwałtowną agresją”³³. Zdarza się, że niektóre media tak wpływają na ludzi, iż zapominają o swoim realnym bliźnim. Samo istnienie w wirtualnej sieci nie wystarczy, chodzi bowiem o doprowadzenie do prawdziwego spotkania. Jak słusznie zauważa Ojciec Święty, obecny świat z jednej strony wydaje się mniejszy poprzez osiągnięcia techniki i komunikacji, ale z drugiej strony na skalę światową widać „skandaliczny dystans pomiędzy luksusem najbogatszych, a biedą najuboższych”³⁴. Ogromne żniwo zbiera personalizacja, która polega między innymi na technicznej możliwości wyboru programów medialnych odpowiadających określonym zainteresowaniom odbiorców. Przechodzenie od widowni jednorodnych do różnorodnych środków społecznego przekazu sprawia, że tworzy się poczucie świadomości globalnej, którą można łatwo i skutecznie manipulować³⁵.

---

²⁹ Por. P. Mąkosa. *Mass media narzędziem czy środowiskiem katechezy?*. W: *Katechetyka i katecheza u progu XXI wieku*. Red. A. Kiciński. Poznań 2007 s. 375-395.

³⁰ Por. Jan Paweł II. *Laborem exercens*. 12; 13; 14

³¹ M. Robak. *Czy Kościół lubi Internet? Sieć komputerowa w świetle wypowiedzi Kościoła katolickiego*. W: *Internet i nowe technologie – ku społeczeństwu przyszłości*. Red. T. Zasepa i R. Chmura. Częstochowa 2003.

³² J. Pawłowicz. *Postawa wobec mediów*. „Posłaniec św. Antoniego z Padwy” 16(2011) nr 4 s.18-19.

³³ Franciszek, jw.

³⁴ Tamże.

³⁵ D. de Kerckhove. *Powłoka kultury. Odkrywanie nowej elektronicznej rzeczywistości*. Tłum. W. Sikorski, P. Nowakowski. Warszawa 1996 s. 8.

W świetle nauczania papieża Franciszka zarysowuje się ogromna nadzieja jaką pokłada on w mediach, które choć mimo widocznych podziałów, mogą przyczynić się do budowania jedności rodziny ludzkiej oraz rozbudzania solidarności w ludzkich sercach, krzewiąc przy tym „kulturę spotkania”. Ukazując wiele negatywnych działań podejmowanych przez środki społecznego przekazu (prowadzenie do dezorientacji w napływie informacji, izolacja, wykluczenie społeczne ludzi pozbawionych dostępu do mediów) niektórzy chcieliby odebrać im prawo do istnienia, jednakże byłoby to błędem, gdyż „komunikacja jest ostatecznie zdobyczą bardziej ludzką niż technologiczną”³⁶. Tak przedstawiona komunikacja między ludźmi jawi się w kategoriach bliskości, gdzie obowiązuje zasada: „ten, kto jest nadawcą przekazu, staje się bliźnim”³⁷.

18 stycznia 2014 r., z okazji 90-lecia włoskiego radia publicznego i 60-lecia telewizji RAI, Ojciec Święty Franciszek spotkał się w Auli Pawła VI z pracownikami włoskich stacji oraz przedstawicielami publicznych mediów z Europy. Papież, zwracając się do pracowników medialnych, powiedział, że osoby odpowiedzialne za środki społecznego przekazu nigdy nie powinny zaniedbywać obowiązków jakie spoczywają na nich: „Przypominam, że waszym zadaniem jest nie tylko informowanie, ale także wychowanie, a zatem służba dobru wspólnemu”³⁸. W tej wypowiedzi Głowy Kościoła katolickiego widać głęboką troskę o przekaz medialny oraz etyczną jakość, która jest owocem ukształtowanego sumienia, wrażliwego na człowieka, który jest przedmiotem informacji i tego, do którego ta informacja dociera. Słowa te stanowią zachętę dla pracowników medialnych do czuwania nad odpowiednim poziomem etycznym swej pracy, aby unikali dezinformacji i krzywdzących oskarżeń. Ojciec Święty Franciszek dziękował mediom za ich obecność oraz towarzyszenie radia i telewizji przy wydarzeniach religijnych, takich jak: obrady Soboru Watykańskiego II, wybory papieży, pogrzeb Jana Pawła II czy też wydarzenia Wielkiego Jubileuszu roku 2000. Wyraźnie wyeksponowana została przez Franciszka misja dziennikarstwa, którą jest nie tylko informowanie, lecz także formowanie, służba publiczna, czyli służba dobru wspólnemu. „Jest to służba prawdzie, dobru i pięknu” – dodał papież. Ponadto ludzie, którzy pełnią służbę publiczną nie mogą wyrzec się tej odpowiedzialności z jakiegokolwiek powodu³⁹.

Z odpowiedzialnością za przekaz medialny trwale powiązana jest czujność, którą winien odznaczać się każdy chrześcijanin. Sam apostoł Piotr poucza tymi słowami:

---

³⁶ Franciszek, jw.

³⁷ Tamże.

³⁸ *Papież o etyce w mediach publicznych*. [online] [dostęp: 30.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://gosc.pl/doc/1854226.Papiez-o-etyce-w-mediach-publicznych> >.

³⁹ *Dziennikarstwo to służba dobru wspólnemu*. [online] [dostęp: 30.01.2014] Dostępny w Internecie: < ścieżka dostępu: <http://www.niedziela.pl/artukul/7600/Papiez-dziennikarstwo-to-sluzba-dobru> >.

„Czuwajcie! Przeciwnik wasz, diabeł, jak lew ryczący krąży szukając kogo pożreć” (1P 5,8). Być czujnym w stosunku do mediów oznacza być krytycznym wobec przekazu stacji telewizyjnych, radiowych oraz opiniotwórczej prasy. Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że dzisiaj tej czujności brakuje, a człowiek z łatwością ulega manipulacjom. W gąszczu zagrożeń Kościół stanowczo zachęca wierzących do tego, aby sami sobie narzucili umiar i dyscyplinę w stosunku do mass mediów, co pozwoli uformować światłe i prawe sumienie, by swobodnie opierać się nikczemnym wpływom.

Zakończenie

Obraz środków społecznego przekazu wyłaniający się z dokumentów oraz wypowiedzi papieża Franciszka napawa dużym optymizmem. Jednocześnie Ojciec Święty zdecydowanie przypomina o konieczności służenia prawdziwym wartościom. Usunięcie ich z etycznego kanonu medialnego przyczynia się bowiem do manipulacji społeczeństwem i zaprzeczenia podstawowej funkcji, jaką jest dostarczanie prawdziwych informacji. Ogromna troska, ale również krytyczne podejście do ogólnego kształtu mediów, cechuje orędzie papieża Franciszka na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu w 2014 roku. W dokumencie tym zauważalna jest pewna polemika, jaką prowadzi Ojciec Święty zestawiając z jednej strony aspekty negatywne mediów, a zarazem pisząc o szansach i wyzwaniach, jakie w nich dostrzega. Waleńkami, które zobowiązują do korzystania z mediów mają być przede wszystkim skuteczność ewangelizacji wyrażająca się w możliwości dotarcia do ogromnych rzesz ludzkich oraz atrakcyjność przekazu, który skłania do przyjęcia przekazywanych treści.

Mass media często porównywane są z nożem, którego można użyć, aby pokroić chleb, nakarmić głodnego, ale też tym samym nożem można dokonać zbrodni. Wiele prawdy jest w tym porównaniu, gdyż media właściwie wykorzystane służą dobru, jednoczą ludzi i narody, często stanowią narzędzie owocnej ewangelizacji. Jednak kiedy znajdują się w rękach ludzi lekkomyślnych i nieuczciwych mogą przysporzyć wiele zła, tworząc wśród łatwowiernych ludzi zakłamaną wizję rzeczywistości, która stać się może przyczyną wielu nieszczęść, także w ich życiu religijnym.

Zwieńczeniem tej refleksji niech będą jednak pełne optymizmu słowa papieża Franciszka przytoczone na początku refleksji: „Media mogą nam pomóc, byśmy poczuli się bliżej siebie nawzajem, pomagając nam dostrzec jedność rodziny ludzkiej, co pobudza do solidarności i poważnego zaangażowania na rzecz bardziej godnego życia. Dobra komunikacja pomaga nam być bliżej siebie oraz lepiej poznawać siebie nawzajem, w byciu

bardziej zjednoczonymi. Dzielące nas mury można pokonać tylko wtedy, gdy jesteśmy gotowi, by słuchać siebie nawzajem i uczyć się jedni od drugich”⁴⁰.

***

W przeprowadzonej refleksji podjęto próbę ukazania obrazu i ewangelizacyjnych możliwości mass mediów wypływających z dokumentów oraz wypowiedzi Ojca Świętego Franciszka. Ukazana została więc afirmacja, z jaką papież Franciszek odnosi się do środków społecznego przekazu. Wskazano również, że media masowe są narzędziem ewangelizacji, które ze swojej natury są obojętne moralnie. To jak zostaną wykorzystane zależy bowiem od konkretnego człowieka. Zaprezentowano również różne sposoby wykorzystania Internetu w procesie ewangelizacji, odczytane z nauczania nowego papieża. Ponadto ukazano działalność medialną papieża oraz wymogi jakie stawia on przed ludźmi odpowiedzialnymi za media w aspekcie etyczno-moralnym.

Bibliografia

- Benedykt XVI. *Orędzie na XLVII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. 2013.
- Franciszek. *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Papieskie orędzie na XLVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. 2014.
- Gajda, J. *Media w edukacji*. Kraków 2003.
- Jan Paweł II. *Internet: Nowe forum głoszenia ewangelii. Papieskie orędzie na XXXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. 2002.
- Kerckhove, D. *Powłoka kultury. Odkrywanie nowej elektronicznej rzeczywistości*. Tłum. W. Sikorski, P. Nowakowski. Warszawa 1996.
- Papieska Komisja do Środków Społecznego Przekazu. *Instrukcja duszpasterska o środkach społecznego przekazu Communio et progressio*. 1992.
- Pawłowicz, J. *Postawa wobec mediów*. „Posłaniec św. Antoniego z Padwy” 16(2011) nr 4.

---

⁴⁰ Franciszek, jw.

Robak. M. *Czy Kościół lubi Internet? Sieć komputerowa w świetle wypowiedzi Kościoła katolickiego*. W: *Internet i nowe technologie – ku społeczeństwu przyszłości*. Red. T. Zasepa i R. Chmura. Częstochowa 2003.

Strony internetowe

<http://papiez.wiara.pl>

<http://gosc.pl>

<http://nowaewangelizacja.org>

<http://www.niedziela.pl>

IMAGE AND EVANGELISTIC TASK OF THE MASS MEDIA IN THE LIGHT OF
THE TEACHINGS OF POPE FRANCIS

Summary

In the reflection attempted release video and media concept that flows from the documents and the statements of the Holy Father Pope Francis. It was found that the media is only a tool and it really depends on the person how they will be used. Presented ways to use the Internet in the process of evangelization. In the course of reflection shown are the recommendations of the Church concerning the mass media and the conditions of their catholicity. It shows media activities of the Pope and the specific challenges posed by it before the people responsible for the media. In addition, presents ethical - moral aspects of the use of social media and the obligations which flow from them for all the baptized.

Słowa kluczowe: media, papież Franciszek, ewangelizacja, orędzie.

Key words: media, Pope Francis, evangelization, message.